

Пьеса «Царь Голод» начинается прологом с характерным заголовком «Царь Голод клянется в верности голодным». Первая картина драмы открывается многоголосым шумом работающих машин, которые подчиняют себе людей, обезличивают, заставляют говорить в ритме молотов, молоточков. Такое звуковое начало настраивает на понимание важных мыслей произведения: о поработавшей человека власти машин и о необходимости борьбы за освобождение. Пьеса заканчивается предательством Царя Голода, который насмехается над людьми, потерявшими свой истинно человеческий облик по своей же воле.

В «Анатэме» Давиду Лейзеру дано громадное богатство и власть, которую оно за собой влечет. Неслучайно центральной фигурой избран был еврей. Ведь евреи – это избранный Богом народ, которому дана власть быть Божьими детьми. В конце произведения Лейзер умирает в бесславии, когда слава казалась так близка. И поражение пришло из-за чрезмерного тщеславия.

В «трилогии» писателю удается в схематизированном и стилизованном виде представить общую модель структуры власти. Андреев поощряет всякий бунт: «Все стремиться, все желает расшириться, овладеть миром, властвовать – какая красота в этом стремительном потоке, где камень, растение, человек, все рвется вперед, разрушая, созидая, и снова разрушая. Вперед!» [2,82]. Революция представляется Андрееву некой разрушительной силой, которая способна продвигать человеческое развитие, таким образом завершая цикличность и замкнутость бытия. Власть и революция соотносятся с апокалиптическими настроениями в Андреевском сознании.

Взгляд Андреева на сущность глобальных, общечеловеческих проблем неразрывно связан с представлениями об абсурдности и внутренних противоречиях вселенской системы. Основной парадокс заключался для него в понимании места человека в структуре власти и степени ограниченности его свободы.

1. Андреев Л. Н. Драматические произведения: В 2-х т. / Л.Н. Андреев; [Сост., авт. вступ. статьи и примеч. Ю.Н. Чирва]. – Л.: Искусство. Ленинградское отделение, 1989.
2. Джулиани Р. Л.Н. Андреев и Октябрьская революция, или революция как Апокалипсис // Русская литература. – 1997. – № 1. – С. 79 – 93.
3. Старосельская Н. Драматургия Леонида Андреева: модерн 100 лет спустя // Вопросы литературы. – 2000. – № 6. – С. 125 – 148.

Островська І.Т.

Технологічний університет Поділля

У ЛАБІРИНТІ ІСТОРІЇ: З ДОСВІДУ ВАШИНГТОНА ІРВІНГА

Аналізуючи творчий шлях відомого американського романтика Вашингтона Ірвінга, починаючи з його ранніх творів, слід відзначити, що

романтична опозиція письменника до буржуазної демократії й буржуазного прогресу ніколи не відзначалась якоюсь особливую гострою та неприборканістю. Його можна назвати “поміrkованим” демократом. Під впливом різних життєвих ситуацій політичні погляди Вашингтона Ірвінга не раз змінювались, що і знайшло своє відображення у творах письменника.

Питанню вивчення творчості Ірвінга, його естетичних поглядів, особливостей художнього методу присвятили свої праці як вітчизняні, так і зарубіжні літературознавці. Серед них: Єлістратова А.А., Боброва М.Н., Ніколюкін А.Н., Засурський Я.Н., Паррінгтон В.Л. Щодо американського дослідника Паррінгтона, то у своїх працях він більше уваги приділяв політичній і соціальній ситуації того часу в Америці (1800-1860), коли саме й жив Вашингтон Ірвінг.

Отже, Вашингтон Ірвінг і сучасність, письменник і влада, який між ними зв'язок? Його зараховують до першого покоління, народженого в новоствореній державі – Сполучених Штатах Америки. Рік народження майбутнього письменника – 1783 – є також роком, коли Англія офіційно визнала нову націю, таким саме чином і завершилась Американська революція за незалежність. У сучасній Ірвінгу Америці відбувались великі зміни, скрізь відчувалась невизначеність. Отже, і покоління Ірвінга, як визначили сучасники письменника, – перше “втрачене покоління” (“lost generation”) було невпевнене, розгублене: як жити стандартами досягнень, здобутими “батьком” – засновником великої нації Дж. Вашингтоном? [1, 204]. У тому числі й Ірвінг все своє життя шукав свободи, але не від політичного гніту, а скоріше, від невпевненості, від того, що робити з цією свободою.

У своїх ранніх творах (альманах “Сальмагунді”), що представляли собою суміш анонімних есе на соціальній сцені Нью-Йорку, від політики до модних салонів, так і у своїй славнозвісній “історичній хроніці” “Історії Нью-Йорку” Ірвінг блискуче сатирично змалював Америку початку ХІХ ст. Видаючи себе то за араба Мустафу в юмористичних есе, то за Дідріха Нікербокера в “Історії Нью-Йорка”, Вашингтон Ірвінг іронічно натякає на сучасний соціальний і політичний стан Сполучених Штатів, тим самим критикуючи політичну систему США.

Постає питання – яких саме політичних поглядів дотримувався ранній Ірвінг? Адже у своїх ранніх творах він однаковою мірою осміював як федералістів, які обстоювали централізовану владу, так і демократів Джефферсона, які у свою чергу виборювали верховні права штатів. Нерідко критики й біографи Ірвінга порівнюють знаменитого героя письменника Ріп Ван Вінкля з самим В.Ірвінгом. Порівняння це дійсно є спокусливим, але сам творчий склад письменника в дійсності є не таким простим як здається. Як і Ріп Ван Вінкля, раннього Ірвінга можна запитати: “Хто ж ви, федераліст, демократ?” [2,28]. Скоріше, молодий Ірвінг критикує американську буржуазну демократію з позиції федералізму, у той самий час іронізуючи над політичною діяльністю самих федералістів. Але в його юнацькому федералізмі немає принципової політичної глибини, а більше милодо юнацького зухвальства.

Повернувшись у 1832 році з Європи в Америку саме в перший спалах перемоги президента Джексона, Вашингтон Ірвінг прагне знайти

романтичну чарівність у змінах, які відбулись під час його 17-річного перебування за кордоном. Для цього він шукає нові матеріали, визначає нові напрями; його творчі інтереси тепер поєднані з американською тематикою. Але зараз письменник намагається уникнути своєї безпосередньої участі в політичному житті країни, хоч як світову знаменитість його скрізь запрошують. Ірвінг відмовляється від міністерських постів, які йому пропонує уряд президента Джексона, а згодом і Мартіна Ван Бюрена. Як стверджують сучасники, в першу декаду 30-х Ірвінг явно підтримував Демократичну партію, хоч пізніше він став себе ототожнювати з партією Вігів. Але, як писав сам Ірвінг своєму брату в той час: "...*Чим більше я вдивляюсь у політичне життя, тим більше відраза я до неї відчуваю*" [3, 26].

Отже, пізні твори письменника "Подорож у прерії", "Астор" не виправдали сподівань сучасників, оскільки вони були написані на ґрунті політичної індиферентності: письменник яскраво описує все, що бачить навкруг, але навмисне намагається уникнути соціальної проблематики.

В останні роки життя Вашингтон Ірвінг був вимушений відійти від літературної творчості до біографічного жанру. У своєму давно спланованому життєписі Джорджа Вашингтона письменник зовсім підсвідомо повертається до політичних упереджень своєї юності: описуючи ранні роки життя Вашингтона, його дні в армії, гостру партійну боротьбу, яка вирувала навколо президента, Ірвінг використовує свої федералістичні джерела. Але при всій своїй політичній "поміркованості" як в останньому своєму біографічному творі, так і в решті творів, написаних протягом життя, Ірвінг все ж тісно пов'язаний з американською демократією. Ставлячи себе над політикою, Ірвінг був, так би мовити, ланкою між минулим і майбутнім, створюючи Америці минуле, якого їй так не вистачало.

1. Parrington V.L. Main currents in American thought.—volume II.— The Romantic Revolution in America, 1800-1860/—univ. of Oklahoma Press: Norman and London, 1987. — 493 p.
2. Ирвинг В. Новеллы / Пер. с англ. А.Бобовича.— М.: Правда, 1985. — 350 с.
3. История амер.лит., Т.1. — М.: Просвещение, 1971. — 342 с.
4. История США. — Т.1. — М.: Наука, 1983. — 400 с.

Папушина В.А.

Кам'янець-Подільський державний університет

ПРОБЛЕМА МИТЦЯ І ВЛАДИ У ТВОРЧОСТІ УКРАЇНСЬКИХ СИМВОЛІСТІВ

Українські поети-символісти не були відірваними від суспільного життя, вони активно реагували на навколишню дійсність, засуджуючи окремі явища на терезах власної душі. Найбільше їх хвилювали питання протистояння особистості будь-якому насильству, обмеженню,